

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2016-16-22 Rīgā

2017. gada 15. martā

Nr.6-6/8

[adresātam]

Jēkabpils pilsētas pašvaldībai
vpa@jekabpils.lv

Zināšanai: **Finanšu ministrijai**
pasts@fm.gov.lv

Par vidi degradējošām un cilvēku drošību apdraudošām būvēm un tiesībām dzīvot dzīvībai un veselībai drošā vidē

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu par iespējamu labas pārvaldības principa pārkāpumu no Jēkabpils pilsētas pašvaldības puses, neveicot efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu cilvēku tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

1. Pārbaudes lieta tika ierosināta, pamatojoties uz Jēkabpils iedzīvotāja [...] (turpmāk arī – iesniedzējs) iesniegumu. Iesniedzējs vairākkārtīgi vairāku gadu garumā Jēkabpils pilsētas pašvaldībai un citām iestādēm ir norādījis par problemātisku nepabeigtu būvi Jēkabpilī, Viestura ielā 44. Šī būve ar pašvaldības būvvaldes lēmumu ir atzīta par cilvēku drošībai bīstamu (būvē ir iespējama fiziska cilvēku piekļuve). Iesniedzējs norāda uz pašvaldības nepietiekami izlēmīgu rīcību drošas vides nodrošināšanai. Būves īpašnieks ir maksātnespējīgs uzņēmums (MSIA “Admiral Real Estete”) un nevar segt pašvaldības izdevumus, ko pašvaldībai būtu jāiegulda šī jautājuma atrisināšanai. Šī iemesla dēļ būtībā netiek nodrošināta cilvēku drošībai un veselībai nekaitīga apkārtējā vide, kaut gan normatīvie akti paredz pašvaldībai pienākumu to nodrošināt, t.sk. nepieciešamības gadījumā būvi nojaucot.

2. Iesniedzēja aktualizētā problēma pastāv ne tikai Jēkabpilī, bet arī citās pašvaldībās¹, kas lielā mērā ir skaidrojama ar dažādiem vēsturiskajiem, ekonomiskajiem un sociālajiem apstākļiem. No cilvēktiesību viedokļa šī problēma ir skatāma no Latvijas Republikas

¹ Pārbaudes lietas ietvaros tika iegūta informācija no Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Valmieras pilsētu pašvaldībām. Sk. arī Vita Anstare “Grausti atrodami visās Latvijas lielajās pilsētās, īpaši Rīgā”, <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/grausti-atrodami-visas-latvijas-lielajas-pilsetas-ipasi-riga.a176941/>, kā arī Latvijas Radio 1 sižets “Graustu problēma aktuāla visā Latvijā, īpaši lielajās pilsētās” <http://www.latvijasradio.lsm.lv/lv/lr/arhivs/?adv=1&d=7&m=4&y=2016&d2=&m2=&y2=&channel=1&keyword>

Satversmes (turpmāk arī – Satversme) 115. pantā garantēto tiesību - dzīvot labvēlīgā vidē, aspekta.

2.1. Satversmes 115.pants paredz, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

No minētās tiesību normas izriet divi būtiski satura elementi: 1) valstij² ir konstitucionāls pienākums aizsargāt vidi un 2) personai ir subjektīvās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē³. Šajā normā ir ietverts valsts pozitīvais pienākums rūpēties par vides aizsardzību. Lai aizsargātu vidi un ievērotu subjektīvās tiesības uz vidi, valstij ir pienākums atturēties no vidi degradējošu darbību veikšanas, kā arī pieņemt un īstenot tādu vides politiku, kas veicina dabas vides saglabāšanu un vides kvalitātes uzlabošanu. Valstij ir arī pienākums pasargāt cilvēkus no vides riska, ko rada ne tikai valsts, bet arī privātpersona. Tiesības uz labvēlīgu vidi un attiecīgo valsts pienākumu rūpēties par vides saglabāšanu konkrētā likumi un citi ārējie normatīvie akti⁴. Turklāt tiesības uz vidi satur gan procesuālo dimensiju, gan materiālo dimensiju. Procesuālā dimensija paredz personas tiesības uz vides informāciju, sabiedrības daļību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Savukārt tiesību dzīvot labvēlīgā vidē materiālā dimensija⁵ paredz tiesības dzīvot vidē, kuras stāvoklis neapdraud personas veselību un labklājību. Satversmes 115. pants ietver personas veselības un labklājības nemateriālo aspektu⁶.

Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē aptver arī tiesības dzīvot drošā vidē, t.sk. vidē, kurā nav nepabeigtas būves un grausti, kas apdraud cilvēku drošību.

2.2. Būtiski uzsvērt, ka pamatprincips, ja pašvaldībā ir nepabeigtas būves un grausti, tad primāri īpašniekiem tos ir pienākums uzturēt tā, lai nodrošinātu citu cilvēku tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Tas izriet no Civillikuma 1084. panta pirmās daļas noteikumiem, kas paredz, ka katram ēkas īpašniekam, lai aizsargātu sabiedrisko drošību, jātur sava ēka tādā stāvoklī, ka no tās nevar rasties kaitējums ne garāmgājējiem, ne arī tās lietotājiem.

Ja persona neievēro minēto tiesību normu, tad pašvaldībai ir jārīkojas, izmantojot visus normatīvajos aktos paredzētos iedarbības līdzekļus. Piemēram, izdot saistošos noteikumus⁷ un saukt pie administratīvās atbildības par namu un to teritoriju un būvju neuzturēšanu. Tāpat pašvaldība ir tiesīga, ievērojot likumu “Par nekustamā īpašuma nodokli”, piemērot paaugstinātas nekustamā īpašuma nodokļa likmes attiecīgajiem objektiem. Ar šiem un citiem līdzekļiem ir paredzēts motivēt personu nodrošināt sava īpašuma uzturēšanu tādā stāvoklī, lai netiktu aizskartas citu personu tiesības.

Saskaņā ar Civillikuma 1084.panta trešās daļas noteikumiem - ja būves īpašnieks vai valdītājs, pretēji attiecīgās varas pieprasījumam, nenovērš draudošās briesmas, tad attiecīgai iestādei, raugoties pēc apstākļiem, būve jāsavēd kārtībā vai arī pavisam jānojauc uz īpašnieka rēķina⁸. Būvniecības likuma 7. panta pirmās daļas 2.punkts paredz pašvaldību pienākumu pieņemt lēmumus par turpmāko rīcību ar tās teritorijā esošām būvēm, kuras ir pilnīgi vai daļēji sagruvušas vai nonākušas tādā stāvoklī, ka to lietošana ir bīstama vai tās bojā ainavu.

² Ar terminu „valsts” ir saprotamas arī pašvaldības un citas atsavinātās publisko tiesību juridiskās personas, kurām kopīgi ar valsts pārvaldes iestādēm ir pienākums aizsargāt ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, I.Čepāne, 115.panta komentārs, 727.lp.

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, I.Čepāne, 115.panta komentārs, 727.lp.

⁴ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, I.Čepāne, 115.panta komentārs, 727.lp.

⁵ Satversmes tiesu praksē vides tiesības materiālajā izpletnē nav vērtētas. Arī starptautiskajās cilvēktiesībās nav „izkristalizēties” skaidrs minēto tiesību saturs, pastāv uzskats, ka vides tiesības materiālajā izpratnē ir daļa no pilsoniskajām tiesībām uz dzīvību.

⁶ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, I.Čepāne, 115.panta komentārs, 730.lp.

⁷ Saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām” 43. panta 5.punktu dome ir tiesīga izdot saistošos noteikumus, paredzot administratīvo atbildību par to pārkāpšanu, ja tas nav paredzēts likumos,(..) – par namu un to teritoriju un būvju uzturēšanu.

⁸ Šis pienākums izriet arī no likuma “Par pašvaldībām” 3. panta, kas paredz, ka pašvaldība īsteno savas funkcijas, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses.

No minētās tiesību normām izriet pašvaldības pienākums ir aktīvi rīkoties, ja īpašnieks nepilda ar likumu uzlikto pienākumu un ir pieļāvis, ka īpašums potenciāli aizskar citu personu tiesības, t.sk. tiesības uz drošu un labvēlīgu vidi. Šie piespiedu mehānismi ir izmantojami, ja sodi, paaugstināta nekustamā īpašuma nodokļa piemērošana nav devusi rezultātu, proti, pārkāpums nav novērsts.

2.3. Pašvaldības konkrētu rīcību nosaka Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr.500 "Vispārējie būvnoteikumi" (turpmāk arī - Vispārējie būvnoteikumi). Tie paredz pašvaldības tiesības uzlikt par pienākumu būves īpašniekam sakārtot būvi, veikt būves konservāciju vai nojaukt būvi⁹. Tāpat Vispārējie būvnoteikumi paredz pašvaldības rīcību, ja persona (īpašnieks) neveic ar pašvaldības lēmumu uzlikto pienākumu. Proti, to 163.punkts nosaka - ja būves īpašnieks neizpilda prasību par pilnīgi vai daļēji sagruvušas būves savešanu kārtībā, būves konservāciju vai nojaukšanu tādā apjomā, lai tā neradītu bīstamību, pašvaldības dome lemj par administratīvā akta piespiedu izpildi atbilstoši Administratīvā procesa likumam.

No šiem noteikumiem izriet, ka pašvaldībai ir pienākums patstāvīgi izpildīt ar savu lēmumu uzlikto pienākumu saskaņā Administratīvā procesa likuma 40.nodaļas noteikumiem.

Vispārējo būvnoteikumu 164.punkts nosaka - ja saskaņā ar šo noteikumu 163.punktu pašvaldības dome vai tās institūcija pieņem lēmumu par būves sakārtošanu, pašvaldībai ir tiesības veikt būves sakārtošanas darbus tikai tādā apmērā, lai novērstu bīstamību un apdraudējumu cilvēku drošībai.

Šī tiesību norma pašvaldībai dod rīcības brīvību attiecībā uz lēmuma izpildes apjomu. Piemēram, ja īpašniekam ir uzlikts pienākums nojaukt būvi, tad pašvaldība, izpildot šo lēmumu, var lemt par tās iekonservēšanu, ja vien tas atbilst drošības prasībām. Šī tiesību norma samēro minēto pienākumu ar pašvaldības finanšu iespējām veikt darbus pilnā apjomā. Taču tā neatbrīvo pašvaldību no pienākuma veikt lēmuma izpildi.

2.4. No minētā ir secināms, ka šobrīd valsts ir izveidojusi mehānismu, ar kuru personas tiesības dzīvot labvēlīgā vidē tiek nodrošinātas gadījumos, ja vidē ir nepabeigtas būves un grausti, kas apdraud drošību. Tādējādi valsts ir ievērojusi vienu no Satversmes 115.panta pienākumiem – izveidot tiesību dzīvot labvēlīgā vidē aizsardzības mehānismu.

Līdz ar to vērtējama ir šī mehānisma realizācija praksē, jo tā nodrošina no Satversmes 115.panta izrietošo ikvienas personas tiesību aizsardzību. Būtiski ir norādīt, ka pašvaldībai ir pienākums nodrošināt šo tiesību efektīvu¹⁰ realizāciju.

3. No pārbaudes lietas materiāliem konstatējams, ka Jēkabpils pilsētas pašvaldība jautājumu par nepabeigto būvi Jēkabpilī, Viestura ielā 44 ir risinājusi ilgstoši – jau no 2009.gada, īpašniekam sūtot aicinājumus sakārtot būvi, vairākkārtīgi piemērojot administratīvo atbildību, kā arī piemērojot paaugstinātu nekustamā īpašuma nodokli¹¹. Rezultāts nav panākts - būve nav sakārtota. Veiktie pasākumi realizējušies tikai ar brīdinājuma zīmju uzlikšanu par aizliegumu būvē ienākt.

2014. gada decembrī Jēkabpils pilsētas pašvaldības būvvalde būvi Viestura ielā 44, Jēkabpilī atzina par cilvēka drošību apdraudošu. Savukārt 2016. gada aprīlī būve atzīta kā vidi

⁹ Sk. Vispārējo būvnoteikumu 159. punkts.

¹⁰ Tiesību efektīva izmantošana izriet no tiesiskas valsts principa un no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta desmitās daļas, kas paredz, ka valsts pārvaldi organizē pēc iespējas efektīvi. Jēdziens „*efektīvs*” pēc savas būtības nozīmē kaut ko tādu, kas dod vajadzīgos rezultātus; tas ir kaut kas tāds, kas ir iedarbīgs. Efektivitāte ir noteiktas parādības kvalitātes pazīme.

Eiropas tiesību zinātnē ir atzīts un arvien biežāk tiesību normu piemērošanā tiek izmantots *efektivitātes princips*. Efektivitātes principa loma nav veidot jaunas teorētiskas konstrukcijas, bet virzīt, vadīt un garantēt tehnisko tiesību īstenošanas procesu (Sk. Šulmane Daiga, Tiesību normu efektivitātes problemātika un aktualitāte XX un XXI gadsimta tiesību socioloģijā, Bīriņu 2013. gada Konstitucionālas tiesībpolitikas semināra materiāls (nepublicēts), 115., 116.lpp.).

Efektivitātes kritēriji jeb nosacījumi, kuriem izpildoties, var izdarīt secinājumu par vajadzīgajiem un iedarbīgajiem rezultātiem, ir nosakāmi, vadoties no konkrētās lietas būtības (konkrētajā gadījumā no kapitāla indeksa būtības Latvijas pensiju sistēmas aspektā un konkrētas pensijas noteikšanas aspektā).

¹¹ Sk. Jēkabpils pilsētas pašvaldības 2015. gada 16. jūnija vēstules Nr.3-1/302; Jēkabpils pilsētas pašvaldības 2016. gada 16. jūnija vēstules Nr.2.7.29/147.

degradējoša, sagruvuša un cilvēku drošību apdraudoša. Lai arī minētie apstākļi ir pamats lēmuma par būves savešanu kārtībā pieņemšanai, tomēr Jēkabpils pilsētas pašvaldība, lai pieņemtu attiecīgo lēmumu, kā vienu no nosacījumiem ir norādījusi nepieciešamību būvvaldei veikt apsekošanu¹². No iesnieguma materiāliem ir konstatējams, ka pašvaldības būvvalde katru gadu veic nepabeigto būvju apsekošanu. 2016. gada vidū Jēkabpils pilsētas būvvalde, vizuāli apsekojot būvi, konstatējusi, ka tās konstrukciju stāvoklis tiešu bīstamību un apdraudējumu cilvēku drošībai nerada, ja nepiederošas personas patvaļīgi neieklūst ēkā.

No pašvaldības sniegtās informācija var secināt, ka Jēkabpils pilsētas pašvaldība līdz 2016. gada vidum nav vēlējusi pieņemt lēmumu par būves savešanu kārtībā. Pārbaudes lietas izskatīšanas gaitā (2016. gada augusts) Jēkabpils pilsētas pašvaldības Pilsētbūvniecības departaments apliecināja, ka attiecībā uz būvi Viestura ielā 44, Jēkabpilī tiks sagatavots un virzīts Jēkabpils pilsētas domei lēmuma projekts par nekustamā īpašuma piespiedu sakārtošanu uz īpašnieka rēķina. Tāpat Jēkabpils pilsētas pašvaldības Pilsētbūvniecības departaments ir apliecinājis, ka 2017. gada budžetā tiks pieprasīti finanšu līdzekļi, tajā skaitā citu līdzīgu problēmu risināšanai.

Sazinoties ar Jēkabpils pilsētas pašvaldību 2017. gada martā, tika noskaidrots, ka pašvaldība nav pieņēmusi lēmumu par nekustamā īpašuma piespiedu sakārtošanu uz īpašnieka rēķina, kā arī 2017. gada budžetā nav paredzējusi papildu finanšu līdzekļus konkrētās problēmas risināšanai.

4. Tiesībsarga skatījumā, Jēkabpils pilsētas pašvaldības rīcība konkrētajā gadījumā neatbilst labas pārvaldības principam. Tā vairāku gadu garumā nav bijusi vērsta uz pašvaldības iedzīvotāju tiesību un tiesisko interešu veicināšanu. Tā vietā, lai pašvaldība proaktīvi pildītu Civillikuma 1084. panta trešās daļas un Būvniecības likuma 7. panta pirmās daļas 2.punkta pienākumus, kas reāli norobežotu būvi no sabiedrības, tādējādi nodrošinātu pašvaldības iedzīvotāju Satversmes 115. pantā paredzēto tiesības uz labvēlīgu vidi, tā būtībā ir veikusi formālas darbības, kas nenovērš būtiskākos riskus cilvēku drošībai. Tiesībsarga skatījumā, paziņojumu sūtīšana īpašniekam, paaugstināta nodokļa piemērošana, brīdinājumu izvietošana pie ēkās u.tml. pasākumi nenovērš reālu cilvēku piekļuvi būvei, tāpēc šādu risinājumu nevar atzīt par efektīvu.

5. Turklāt pārbaudes lietā ir gūta pārlicība, ka Jēkabpils pilsētas pašvaldība arī nākotnē negrasās aktīvi risināt problēmjaudājumus ar būvi Viestura ielā 44. Iemesls ir paredzamais MSIA “Admiral Real Estete” maksātnespējas procesa rezultāts.

Pārbaudes lietas ietvaros, sazinoties ar būves Viestura ielā 44, Jēkabpilī īpašnieka - MSIA “Admiral Real Estete”, administratoru Ritvaru Auziņu, tika noskaidrots, ka minētā būve maksātnespējas procesa ietvaros ir tirgota trīs izsolēs, no kurām divas ir bijušas ar lejupejošu soli. Būve nav pārdota, jo neviens pircējs nevienā no izsolēm nav pieteicies. Administrators atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta septītajai daļai¹³, būvi Viestura ielā 44, Jēkabpilī ir izslēdzis no mantas pārdošanas plāna, par ko neviens no diviem kreditoriem (Valsts ieņēmumu dienests un Jēkabpils pilsētas dome) nav iebildis. Šobrīd administrators Tukuma rajona tiesā ir iesniedzis pieteikumu par MSIA “Admiral Real Estete” maksātnespējas procesa izbeigšanu. Saskaņā ar administratora sniegto informāciju minētie kreditori pirms pieteikuma iesniegšanas nav iebilduši par administratora paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, t.i., nav iebilduši, ka minētā būve netiek pārdota un ka maksātnespējas process tiek pabeigts (MSIA

¹² Sk. turpat 2.lp.

¹³ Maksātnespējas likuma 111. panta septītā daļa paredz: “Ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81.pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākmcenu. Kreditors, kas piekrit parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram. Ja vairāki kreditori vēlas paturēt sev vienu un to pašu mantu, administrators rīko izsoli starp šiem kreditoriem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja kreditori nepiekrīt mantas izslēgšanai no mantas pārdošanas plāna, viņiem ir tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 84.panta 1.punkta nosacījumiem.”

“Admiral Real Estete” tiek izslēgts no Uzņēmumu reģistra) ar reāli dabā paliekošu bezsaimnieka būvi. Atbilstoši Civillikuma 417.panta noteikumiem¹⁴ būve Viestura ielā 44, Jēkabpilī paliek par bezmantinieka mantu, par ko turpmākās rūpes uzņemsies valsts.

Taču tiesībsargs uzsver, ka Jēkabpils pilsētas pašvaldība, neatkarīgi no minētā maksātnespējas procesa iznākuma, nav atbrīvota no uzliktā pienākuma nodrošināt tās teritorijā esošo būvju drošību un ainavisko pievilcību. Pašvaldība tiktāl, cik šāds pienākums izriet no likuma “Par pašvaldībām” 7. panta otrās daļas un 15. panta 14. punkta, Būvniecības likuma 7. panta pirmās daļas 2.punkta un Civillikuma 1084. panta trešās daļas, ir līdzatbildīga par cilvēku drošību apdraudošas būves norobežošanu no sabiedrības, kamēr pilnībā tiek atrisināts jautājums ar problemātiskās būves likteni.

Attiecībā uz Jēkabpils pilsētas pašvaldības līdzdarbošanos gan maksātnespējas procesa laikā, gan pēc tā pabeigšanas, jānorāda sekojošais. Konkrētajā gadījumā, pastāvot būvvaldes konstatētiem apstākļiem (ka būves konstrukciju stāvoklis tiešu bīstamību un apdraudējumu cilvēku drošībai nerada, ja nepiederošas personas patvaļīgi neieklūst ēkā), pašvaldībai ir jāveic viss nepieciešamais, lai vismaz izpildītu nosacījumu par nepiederošu personu patvaļīgu iekļūšanas nepieļaušanu būvē. Jēkabpils pilsētas pašvaldības apsvērumi par logu aiznaglošanas vai aizmūrēšanas nelietderību (jo izlauž, izdemolē utt.), tiesībsarga skatījumā, nevar būt attaisnojums, lai nepildītu likumu prasības. Situācijā, kad citu iespēju, kā nodrošināt būves norobežošanu no sabiedrības nav, - šis risinājums, kā ekonomiski iespējams (visizdevīgākais), ir atzīstams par vienīgo reālo, kas ir jāizpilda. Pretējā gadījumā ir pamats uzskatīt, ka pašvaldība atbalsta sabiedriski bīstamas ēkas esamību tās teritorijā. Lai arī Jēkabpils pilsētas pašvaldība neskaidro, kā līdz šim ir nodrošināts minētā risinājuma izpildījums, tiesībsargs, piemēram, logu aiznaglošanu vai aizmūrēšanu saskata kā lietderīgu, ja regulāri notiek pašvaldības policijas patruļas. Tāpat pašvaldība var attīstīt sadarbību ar apkārtnē dzīvojošajiem iedzīvotājiem, kas var ziņot par patvaļīgu iekļūšanu ēkā utt. Pārbaudes lietas ietvaros ir noskaidrots, ka šādu praksi veiksmīgi realizē Jelgavas pilsētas pašvaldība. Tāpat Jelgavas pilsētas pašvaldība un Liepājas pilsētas pašvaldība ik gadu atvēl arī finanšu līdzekļus nepabeigto būvju un graustu problēmu risināšanai. Jēkabpils pilsētas pašvaldība, sadarbības ietvaros izzinot citu pašvaldību pieredzi, varētu veiksmi atrisināt žoga uzbūvēšanu apkārt būvei Viestura ielā 44, Jēkabpilī, kas līdz šim pašvaldības skatījumā ir bijis noraidīts risinājums finanšu apsvērumu dēļ.

6. No Satversmes 115. pantā garantēto personas tiesību viedokļa atzīstams, ka valsts iesaistīšana kā galējs risinājums nepabeigtu būvju un graustu problēmām ir loģisks iznākums, lai izlēmīgi sakārtotu vidi, kas ir droša cilvēku veselībai un dzīvībai, taču svarīgi ievērot divus apstākļus. Pirmkārt, kā jau tika minēts, pašvaldībai ir pienākums līdzdarboties šīs problēmas risināšanā, tā kā tas izriet no vairākiem normatīvajiem aktiem. Otrkārt, ir jābūt sistēmai, kas nodrošinātu, lai valsts nepaliktu finansiāli neizdevīgā situācijā. Proti, ir jābūt daudzpusīgiem tiesiskiem risinājumiem, kā maksimāli atgūt līdzekļus, kas ir tikuši ieguldīti, sakārtojot attiecīgo vidi (būvju, graustu nojaukšana u.c.)¹⁵. Būves Viestura ielā 44, Jēkabpilī gadījumā diemžēl nav konstatējams, ka valstī pastāvētu šāda sistēma¹⁶.

7. Tiesībsarga likuma 11. panta 1., 3. un 4. punkts nosaka, ka tiesībsarga funkcijas ir:

- 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību;
- 2) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē;
- 3) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu.

¹⁴ Civillikuma 417. pants nosaka: “Manta, kas paliek pēc juridisku personu izbeigšanās, izņemot peļņas sabiedrības, pielīdzināma bezmantinieku mantai un piekrīt valstij, ja likums, viņu dibināšanas akts vai statūti nenosaka citādi.”

¹⁵ Piemēram, nodokļu jomā likumdevējs ir ieviesis valdes locekļu atbildību par juridisku personu nodokļu parādiem.

¹⁶ Pat, ja arī konkrētajā gadījumā tiesa neapmierinās administratora pieteikumu un maksātnespējas procesu nepabeigs, tad daļa būves Viestura ielā 44, Jēkabpilī problēmjautājumu (piemēram, būves norobežošana no sabiedrības) paliks pašvaldības ziņā, un no tiesiskā un saimnieciskā viedokļa situāciju neatrisinās, jo MSIA “Admiral Real Estete” objektīvi nav un nebūs spējīga to risināt, kas no valsts puses prasa izlēmīgu redzējumu līdzīgu problēmsituāciju risināšanā.

Tiesībsarga likuma 12. panta 4. un 8.punkts, paredz, ka, pildot šajā likumā noteiktās funkcijas, tiesībsargs cita starpā:

- izskatot pārbaudes lietu sniedz iestādei ieteikumus un atzinumus par tās darbības tiesiskumu, lietderību un labas pārvaldības principa ievērošanu;
- sniedz Saeimai, Ministru kabinetam, pašvaldībām vai citām iestādēm ieteikumus attiecībā uz tiesību aktu izdošanu vai grozīšanu.

Ņemot vērā pārbaudes lietā konstatēto un secināto, tiesībsargs rekomendē:

1) Jēkabpils pilsētas pašvaldībai gan MSIA “Admiral Real Estete” maksātnespējas procesa laikā, gan pēc tā pabeigšanas (sadarbībā ar valsti, kamēr pilnībā tiek atrisināts jautājums ar problemātisko būvi), nodrošināt nepiederošu personu patvaļīgu iekļūšanas nepieļaušanu būvē Jēkabpilī, Viestura ielā 44. Piemēram, aiznaglojot vai aizmūrējot ēkas logus un durvis, un regulāri pašvaldības policijai veicot patruļas, lai novērstu izlaušanas risku.

2) Jēkabpils pilsētas pašvaldībā bez minētās būves vēl ir 10 cilvēku drošībai bīstamu būvju. Ņemot vērā normatīvajos aktos nepārprotami noteiktu pienākumu pašvaldībai rīkoties, lai novērstu drošības draudus attiecīgās būvēs, aicinām Jēkabpils pilsētas pašvaldību izstrādāt ilgtermiņa rīcības plānu par nepabeigto būvju problēmjautājumu risināšanu un paredzēt budžetā atbilstošus finanšu līdzekļus.

Lūdzam līdz šī gada 1. maijam informēt tiesībsargu par rekomendāciju ieviešanu.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo un ceturto daļu, pārbaudes lietas izskatīšana tiek pabeigta, taču tiesībsargs turpinās sekot, kā no valsts un pašvaldības puses tiks risināta problēmsituācija ar būvi Jēkabpilī, Viestura ielā 44 nākotnē. Gadījumā, ja problēmsituācija netiks risināta efektīvi un personu pamattiesību aizskārums turpināsies, tiesībsargs lems par šī jautājuma aktualizēšanu pēc savas iniciatīvas.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu